

2. Посібник «Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/717/MER_2021_WEB.pdf
3. Посібник з основ управління людськими ресурсами для територіальних громад. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/767/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_HR.pdf
4. 5 запитань голові громади від інвестора. Автор: Ігор Ліскі, голова наглядової ради групи компаній «Ефективні інвестиції», співзасновник Українського інституту майбутнього для Української правди. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/news/14211>
5. Сайт Шумської громади. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://shumska-gromada.gov.ua/putivnik-investora-10-00-51-04-04-2019/>

МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Демидюк С. М.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри менеджменту

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет

імені академіка Степана Дем'ячука»

м. Рівне, Україна

В період реформування економіки лісового господарства та системи його регулювання варто дослідити зарубіжний досвід еколого-економічного регулювання підприємницької діяльності у лісовому господарстві та можливо перейняти найбільш прогресивні інструменти регулювання. Тому варто розпочати з визначення функцій державних органів в лісовому господарстві та специфіки кожної країни щодо їх виконання.

Так, будь-яка держава відносно до лісів виконує чотири основні функції:

– законодавчу (визначає лісову політику, видає закони і нормативи) – функція нормування;

– контрольну (стежить за станом усіх лісів і дотриманням законів і правил) – функція нагляду;

– господарську (веде або організовує господарство в державних лісах) – функція власника;

– забезпечення розвитку (підтримує лісову науку, освіту, інвентаризацію лісів, лісову статистику і планування, захист і охорону цінних лісів, іноді лісовідновлення і лісорозведення) – функція підтримки [1].

Залежно від того, як ці функції розподілені між різними інституціями можна виділити три основні моделі управління лісами: комплексну, роздільну та орендно-концесійну. Комплексну модель, вирізняє те, що єдине державне лісове відомство виконує функції адміністративного і контрольного органу відносно усіх лісів і веде господарство в державних лісах. Історично цей тип управління був характерний практично для усіх європейських держав. Нині існує ряд його модернізацій. Класична комплексна модель управління збереглася у ряді високорозвинених, соціально і екологічно благополучних європейських державах, – Німеччині, Бельгії, Данії. Довід показав, що в країнах з перехідною економікою, зазвичай неблагополучних в плані моралі і корупції, конфліктуючі функції потрібно розділяти. Відомчий варіант цієї моделі і сьогодні характерний для постсоціалістичних країн, на території яких радянська влада існувала більше 70 років, у тому числі і для України [1].

Орендно-концесійна модель характерна для країн, що мають значні площі лісів не залучених в господарський оборот. Вона реалізована в багатьох країнах (Ліберія, Конго, Габон, Камерун, Камбоджа, Папуа Нова Гвінея), що розвиваються, а також в Канаді і Росії. Держава при цьому залишає за собою функції регулювання і контролю, а власне ведення лісового господарства і реалізацію деревини покладає на приватні підприємства, передаючи ліси в оренду або концесію [1].

Варто також зазначити, що російська модель ведення лісового господарства (передача лісових ділянок в концесію тощо) справедливо критикується, оскільки вона призводить до хижацького знищення лісових ресурсів. І саме російська лісова реформа (проведена в 2007 році), результатом якої стало фактичне знищення низової ланки охорони та поточного догляду за лісами (лісників, які відповідають за свої обходи), спричинила у 2010 році жакливі пожежі [2].

Роздільна модель, набула значного поширення в останні 10–15 років і нині реалізована в більшості країн ЄС. Її характерною ознакою є те, що законодавчі і контрольні функції виконуються державними установами не пов'язаними з господарською діяльністю. Господарювання в державних лісах здійснюється самостійними державними компаніями, діючими на тих же підставах, що і приватні лісокористувачі. Роздільний тип управління реалізований в Австрії, Великобританії, Швеції, Фінляндії, Франції, Ірландії, у деяких землях Німеччини, а також в усіх постсоціалістичних країнах, які поповнили ЄС останніми роками [1].

Виконуючи функції нормування та нагляду, держава виступає як суб'єкт вищого, державного (публічного) права. Національною лісовою

власністю від імені держави зазвичай розпоряджається уповноважений орган центральної виконавчої влади. При господарюванні у своїх лісах воно є суб'єктом приватного права і розглядається нарівні з усіма іншими суб'єктами діючими в лісовому секторі. Визнаючи подвійну роль держави, європейські країни виробили ряд принципів, які покладені в основу формування державних інститутів. Основними з них є такі:

- функції держави мають бути розділені між різними організаціями. Особливо важливе відділення функцій нормування і контролю від функцій власника;

- дії державних органів влади мають бути відкритими, зрозумілими і справедливими;

- різні державні органи не повинні виконувати одні й ті ж функції;

- необхідно прагнути того, щоб організації, які виконують функції власника і підтримки, не були залежні від державного бюджету і приносили прибуток [3, с. 3].

Пострадянські країни з перехідною економікою, які пройшли процес реформування організаційної структури державних органів управління і господарювання в лісовому секторі прийшли до принципово подібних рішень:

- в Естонії створено Державний департамент лісу (функції нормування, нагляду і частково підтримки) та державне лісгосподарське підприємство (функції власника). Деревообробка приватизована;

- в Латвії створено Лісовий сектор при Міністерстві землеробства (функція нормування), Державна лісова служба (функції нагляду і частково підтримки) і Державне акціонерне товариство (функція власності). Деревообробка приватизована;

- в Чеській республіці є Департамент лісу у складі Міністерства сільського господарства (нормування), Державна лісова служба (нагляд і частково підтримка) і Державне лісове підприємство (функції власника). Значну частину лісгосподарських робіт і робіт з переробки заготовленої деревини в державних лісах виконують приватні підрядники;

- в Угорщині діє Лісовий департамент при Міністерстві сільського господарства (функція нормування), Державна лісова служба (функції нагляду і частково підтримки) і державні акціонерні лісопромислові компанії (функції власника). Деревообробка інтегрована з господарюванням в державних лісах;

- в Польщі державні ліси знаходяться у власності Державного Казначейства. Ведення лісового господарства в них здійснюється Державним лісовим підприємством, що включає Генеральну дирекцію, 17 регіональних дирекцій і більше 400 лісових районів. Деревообробка приватизована. Лісова сторожа забезпечена транспортними засобами та вогнепальною зброєю і її працівники мають права виконувати функції

поліції. Функції державного контролю покладені на Міністерство охорони довкілля, природних ресурсів і лісового господарства [3].

Право управління і ведення лісового господарства в державних лісах зазвичай делегуються державним компаніям – *Lasy Panstwowe* (Польща), *Lesy Ceske Republiky* (Чехія), *Lesy Slovenskej Republiky* (Словаччина), *Latvijas valsts meži (LVM)* (Латвія), *OBF* (Австрія) і так далі, – які у своїй виробничій діяльності абсолютно незалежні від органів адміністративно-територіального управління. Примітно, що внутрішня структура більшості державних лісових компаній визначається реальним розміщенням лісів, і не завжди прив'язана до адміністративного поділу країни [4].

Отже, як видно з досвіду постсоціалістичних країн найбільш перспективним є перехід до роздільної моделі ведення лісового господарства шляхом розділення функцій власника, нормування, підтримки, контролю та нагляду. Так функцію нормотворення варто закріпити за міністерством сільського господарства (в Україні це Міністерство аграрної політики та продовольства України). Перспективним також є створення державної лісової компанії, яка буде виконувати функцію власника, а контроль над нею необхідно здійснювати за допомогою незалежного державного органу – лісової чи екологічної інспекції, яка не буде при цьому дублювати функції інших органів влади. Крім того, більшість постсоціалістичних країн приватизували деревообробку, що призвело до спрощення системи управління лісовим господарством та відповідно до економії коштів.

Тому українським лісоводам варто переймати позитивний досвід ведення лісового господарства країн Європи, а також поширювати перспективні методи еколого-економічного регулювання лісогосподарського підприємництва на теренах України.

Література:

1. Попков М. Лесной тупик на пути в Европу. WoodBusiness: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lesovod.org.ua/node/511>
2. Чим закінчиться адмінреформа для лісової галузі?: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.derevo.info/news/detail/5999>
3. Попков М.Ю. Про підсумки та рекомендації 1 фази українсько-шведського проекту: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fmssc.com.ua/webfm_send/7
4. Попков М. Лесной тупик на пути в Европу. WoodBusiness: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lesovod.org.ua/node/511>